Omprövningsorganet för Vattenkraftens Miljöfond

UTLÅTANDE

Ärende nr 2026/02

Verksamheten
./.
Vattenkraftens Miljöfond

Meddelat i Stockholm den 9 oktober 2026

1. Bakgrund

Vattenkraftens Miljöfond (Fonden) är ett frivilligt samarbete mellan ett antal svenska vattenkraftsaktörer som svarar för merparten av svensk vattenkraftsproduktion. Syftet med Fonden är att bidra med tilldelning av finansiella medel till utövare av vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel i Sverige som uppfyller de kriterier som anges i Allmänna villkor för finansiering via Vattenkraftens Miljöfond Sverige AB.

Omprövningsorganet för Vattenkraftens Miljöfond har till uppgift att på begäran av verksamhetsutövare lämna utlåtande i fråga där oenighet uppstått mellan verksamhetsutövaren och Fonden angående vissa beslut. Omprövningsorganet ska dessutom verka för enhetlig och skälig bedömning i de frågor som överlämnas till organet.

Verksamhetsutövaren (VU) ansvarar för projektet. En ansökan om domstolsprövning avseende projektet skulle ges in till domstol senast den 1 februari 2026 (en söndag). VU gav in en ansökan till domstol den 27 januari 2026 och kompletterade ansökan den 30 januari 2026. Projektets processplan attesterades och godkändes i Fondens ärendehanteringssystem den 29 januari 2026.

Fonden har den 29 juni 2026 beslutat att avsluta projektet eftersom projektplanen inte var godkänd innan en ansökan om domstolsprövning gavs in.

VU begärde den 14 juli 2026 omprövning av Fondens beslut.

Både VU och Fonden har inkommit med yttranden till Omprövningsorganet, Fonden den 31 augusti 2026 och den 1 oktober 2026, VU den 18 september 2026. Parterna har den 5 oktober 2026 meddelats om att Omprövningsorganet kommer att ta ställning till begäran om omprövning på det underlag som parterna har gett in om inget ytterligare

inkommer före den 7 oktober 2026. Båda parter har den 5 oktober 2026 förklarat att Omprövningsorganet kan ta ställning till begäran på det underlag som getts in.

Verksamheten inkom med sin anmälan till Fonden den 25 mars 2022. Vid den tidpunkten gällde Allmänna villkor för finansiering via Vattenkraftens Miljöfond Sverige AB med revideringsdatum den 8 september 2020.

Det följer av de Allmänna villkoren att ändringar som har skett senare inte får retroaktiv verkan (se avsnitt 5.1). Det är därför Allmänna villkor med revideringsdatum den 8 september 2020 som ska gälla vid denna omprövning.

2. Fondens beslut

Fonden beslutade den 29 juni 2026 att avsluta projektet hos Fonden. Fondens beslut har motiverats med att VU inte följt villkoren för finansiering eftersom ingen processplan hade färdigställts och godkänts av Fonden innan VU lämnade in sin ansökan till mark- och miljödomstolen.

3. VU:s begäran

Sammanfattning

VU har den 14 juli 2026 begärt att beslutet om att avsluta projektet och utesluta det från finansiering ska omprövas. Som grund för begäran har VU anfört i huvudsak följande.

De Allmänna villkoren bör anses uppfyllda. Det var tekniska orsaker som ledde till att attestering och godkännande av processplanen inte kunde ske samma dag som ansökan till Mark- och miljödomstolen lämnades in. Dessutom attesterades och godkändes processplanen faktiskt innan ansökan till domstolen var komplett. Domstolsansökan lämnades inte in i sin helhet förrän när ansökan kompletterades med vissa handlingar den 30 januari 2026. En av de bilagor som skickades in den 30 januari rörde ”Beslut om inledande av rättsligt förfarande”, där det anges att ”För att tillvarata staten rätt beslutar VU att inleda rättsligt förfarande genom […] ansökan om tillstånd och omprövning enligt miljöbalken avseende vattenkraftverksamheten”. Först när detta beslut inkom till Mark- och miljödomstolen digitalt den 30 januari 2026 kan ansökan ha inkommit i helhet. Vid den tidpunkten var processplanen godkänd.

Närmare om skälen för ändring

Det fanns kontakter mellan verksamhetsutövare, kontaktperson och Fonden gällande attestering av processplanen den 27 januari 2026. Samma dag lämnas alltså ansökan in till Mark- och miljödomstolen. Verksamhetsutövarens kontaktperson gjorde

försök att logga in och attestera processplanen innan ansökan lämnades in till domstolen. På grund av systemtekniska själ behövdes vägledning för att slutligt kunna attestera processplanen, vilket kommunicerades per mejl med Fonden. Ett möte bokades den 29 januari för att verksamhetsutövaren och dess kontaktperson samt Fonden för att kunna genomföra attesteringen.

Den 28 januari 2026 kontaktade Mark- och miljödomstolen verksamhetsutövaren om behov av komplettering av ansökan och ansökan signerades digitalt.

Den 29 januari 2026 attesterades processplanen och godkändes av Fonden. Det som hände den 29 januari 2026 var endast att en ruta i Bubblans hemsida (Fondens ärendehanteringssystem) formellt klickades i, inga nya handlingar vare sig delgavs eller hanterades där. Själva godkännandet förefaller vara en rent administrativ operation, det vill säga utan någon egentlig påverkan på processen.

Den 30 januari 2026 kompletterades ansökan till domstolen med fullmakter från verksamhetsutövaren, på det sätt som angetts ovan.

Det ska dessutom tilläggas att det sedan tidigare var avstämt med Fonden att projektet inte skulle erhålla finansiering för processfasen (fas 1). Projektet hade påbörjats utan att någon processplan fanns hos Fonden. Detta var således känt och accepterat av samtliga, och verksamhetsutövaren har själv burit samtliga kostnader hänförliga till fas 1. Syftet med att färdigställa processplanen och få den attesterad var alltså inte att erhålla ersättning för redan nedlagt arbete i processfasen, inte heller för kvarstående arbete fram till och med dom. Syftet var att säkerställa att projektet kunde fortsätta inom Fondens ramverk och vara berättigat till finansiering av efterföljande fas, däribland framtagande av genomförandeplan och genomförande av miljöåtgärder.

VU:s ansökan om domstolsprövning har baserats på processplanen i enlighet med punkten 2.2.5 i de Allmänna villkoren och har inte kunnat godkännas och attesteras av tekniska skäl. Kravet på att processplanen ska godkännas och attesteras har uppfyllts eftersom ansökan till domstol inte lämnades in i sin helhet förrän den 30 januari 2026. Därför bör beslutet om att avsluta projektet ändras.

VU vill betona att frågan om betydelsen av händelseförloppet och tidpunkt för inlämnande av ansökan blir oproportionerlig i jämförelse med projektet i sin helhet.

4. Fondens inställning till begäran om omprövning

Fonden har bestritt ansökan om omprövning och har bemött begäran i huvudsak enligt följande.

VU gav in en ansökan till domstolen den 27 januari 2026, vilket framgår av utdrag från domstolens dagboksblad. Det har framgått att ansökan var omfattande och att den vid tidpunkten för inlämnandet saknade vissa uppgifter. VU kompletterade ansökan den 30 januari 2026, men det innebär inte att ansökan gavs in det datumet. Processplanen för projektet klarmarkerades av VU den 29 januari 2026 och godkändes av Fonden samma dag.

Det har alltså inte funnits en av Fonden godkänd processplan som har kunnat ligga till grund för ansökan om domstolsprövning vid tidpunkten då VU ansökte om domstolsprövning. Detta medför att den grundläggande förutsättningen för finansiering i avsnitt 1.2 punkten (d) inte kan anses vara uppfylld. Det följer av de Allmänna villkoren, avsnitt 2.1, 2.2.4 samt 2.2.5. Godkännandet av processplanen utgör en förutsättning för fortsatt process enligt Fondens allmänna villkor och Fonden bedömer att den inte har någon möjlighet att göra ett undantag från kravet.

Enligt Allmänna villkor avsnitt 2.2.4, så ska verksamhetsutövaren ha fört en dialog och haft minst ett avstämningsmöte med representant från Fonden innan en ansökan. Dialogen ska ha resulterat i en processplan som redogör för de punkter som listas i stycke 2.2.4 i allmänna villkor. Processplanen ska tas fram av verksamhetsutövaren och godkännas av Fonden. I enlighet med avsnitt 2.2.5 ska verksamhetsutövarens ansökan om domstolsprövning baseras på Processplanen.

Processplanen anses färdigställd när den har godkänts av Fonden, vilket måste föregås av att verksamhetsutövaren klarmarkerat processplanen. VU har vid upprepande tillfällen informerats om att det måste finnas en av Fonden godkänd (i Fondens system benämnt som attesterad) processplan innan ansökan avseende vattenverksamheten lämnas in till Mark- och Miljödomstolen.

VU har haft både information och tid att klarmarkera den förberedda processplanen innan sista dag för inlämnande av ansökan till domstol enligt den nationella planen. Det har även funnits tid att avhjälpa eventuella systemtekniska frågeställningar som VU har haft. Det bör noteras att de ”tekniska orsaker” som VU hänvisat till i sin begäran om omprövning avser att VU inte, trots upprepande uppmaningar från Fonden, säkerställt att rätt person haft behörighet till att klarmarkera processplanen. Det handlar således inte om tekniska orsaker som orsakats av Fonden eller Fondens system, utan att VU självt inte säkerställt att rätt person är så kallad huvudkontakt i Fondens system. Några förmildrande omständigheter på grund av ”tekniska orsaker” orsakade av Fonden eller Fondens system föreligger därför inte.

5. Omprövningsorganets bedömning

Utgångspunkter

Det är klarlagt att omprövning har begärts i rätt tid av Fondens beslut att avsluta projektet. Det är dessutom utrett att Fondens beslut att avsluta projektet grundades på att det inte fanns en färdigställd och godkänd processplan innan VU lämnade in sin ansökan till mark- och miljödomstolen.

Grunden för VU:s begäran om omprövning är att det måste anses ha funnits en färdigställd och godkänd processplan vid den tidpunkt då ansökan om domstolsprövning var komplett. VU har anfört skäl för (i) varför det har funnits ursäkt att inte attestera processplanen före den 27 januari 2026 (tekniska orsaker) och för (ii) att ansökan om domstolsprövning ska anses ha skett först den 30 januari 2026 när ansökan blev komplett.

Omprövningsorganets prövning omfattar alltså frågan om när processplanen anses färdigställd och när ansökan om domstolsprövning har skett och huruvida förutsättningarna i de Allmänna villkoren (avsnitt 2.2.4 och 2.2.5) är uppfyllda.

Villkoren

Till att börja med konstateras att de Allmänna villkoren anger vilka förutsättningar som gäller för att Fonden ska kunna besluta om finansiering och utbetalning. Förutsättningarna som är aktuella i detta ärende anges i punkterna 1.2, 2.1, 2.2.4 och 2.2.5 av de Allmänna villkoren.

Enligt Allmänna villkoren avsnitt 2.2.4, så ska verksamhetsutövaren ha fört en dialog och haft minst ett avstämningsmöte med representant från Fonden innan en ansökan om domstolsprövning görs. Dialogen ska ha resulterat i en processplan som redogör för de punkter som listas i stycke 2.2.4 i Allmänna villkoren. Processplanen ska tas fram av verksamhetsutövaren och godkännas av Fonden. I enlighet med avsnitt 2.2.5 ska verksamhetsutövarens ansökan om domstolsprövning baseras på processplanen.

Det ska alltså finnas en godkänd processplan när ansökan om domstolsprövning lämnas in. Omprövningsorganet börjar med att pröva frågan om när ansökan till domstol har gjorts.

När har ansökan till domstol gjorts?

Det är utrett att VU:s ansökan om domstolsprövning gavs in till Mark- och miljödomstolen den 27 januari 2026, att den signerades digitalt dagen därpå den 28 januari och att den kompletterades den 30 januari 2026. Det har också framgått att

ytterligare kompletteringar gjordes därefter, i början av februari. Frågan är om ansökan kan anses inlämnad den 30 januari 2026 eller senare, i stället för den 27 januari 2026.

Enligt rättegångsbalken och förvaltningslagen gäller att en ansökan eller handling till domstol anses inkommen då den anländer till domstolen, oavsett om den läggs i domstolens fysiska brevlåda, om den lämnas fysiskt till domstolens reception eller anländer till domstolens elektroniska ”inkorg” eller server. En underskrift krävs för vissa handlingar för att rättegången ska kunna inledas, men påverkar inte tidpunkten för när handlingen anses inkommen. Detta är förstås en viktig utgångspunkt vid fataliefrister och är i allmänhet den mest gynnsamma tolkningen för den rättssökande. Det skulle få oönskade konsekvenser om en handling eller ansökan inte skulle anses inkommen förrän den var komplett.

För att hanteringen av Fondens ärenden ska bli enhetlig och förutsebar finns det skäl att låta ovanstående ordning tillämpas även vid tillämpningen av Fondens Allmänna villkor. Detta trots att det kan uppstå situationer då den sökande får en nackdel av att ansökan betraktas som inkommen till domstol när den har getts in (även ofullständig och utan underskrift). Det omvända skulle dock drabba den sökande hårt om en ofullständig ansökan gjord på en frists sista dag inte skulle anses ha skett i rätt tid.

Omprövningsorganet konstaterar alltså att VU:s ansökan till domstol har skett den 27 januari 2026.

Attesteringen av processplanen

Av handlingarna som har getts in är det utrett att VU känt till förutsättningen att det ska finnas en godkänd och fastställd processplan när ansökan om domstolsprövning ges in. Det har också framgått av handlingarna att det förekom kontakter mellan verksamhetsutövaren och Fonden angående tidsfristen och hur attesteringen skulle göras, för att processplanen skulle betraktas som godkänd. VU har alltså känt till förutsättningarna rent tidsmässigt och tekniskt.

Det har inte framgått att fördröjningen av attesteringen av processplanen berott på tekniska problem hänförliga till Fonden eller generella IT-relaterade avbrott eller störningar. Det förefaller i stället som att fördröjningen berott på att den person hos verksamhetsutövaren som skulle attestera via Fondens plattform inte hade korrekt behörighet att göra det. VU har inte utvecklat närmare varför det inte tillsåg att det fanns behörighet att attestera processplanen i rätt tid.

Sammantaget bedömer Omprövningsorganet att det inte finns skäl att betrakta processplanen som *attesterad* tidigare än vid dagen för den faktiska attesteringen, till exempel den 27 januari 2026 när det förekom kontakter mellan parterna. Processplanen har attesterats den 29 januari 2026. Frågan är om det finns skäl att betrakta

processplanen som ”godkänd” innan den faktiskt attesterades eller om det annars kan finnas skäl för att inte tillmäta attesteringen avgörande betydelse.

Finns det ändå skäl för att ändra Fondens beslut?

Det är alltså utrett att ansökan om domstolsprövning gavs in till domstol den 27 januari 2026 och att processplanen attesterades av VU och godkändes av Fonden i ärendehanteringssystemet den 29 januari 2026.

Det konstateras att processplanen alltså inte var godkänd vid tidpunkten för ansökan till domstol. Med ”godkänd processplan” åsyftas här alltså att den uppfyller den ordning som Fonden har föreskrivit och informerat verksamhetsutövaren om; den ska attesteras (klarmarkeras) av verksamhetsutövaren i ärendehanteringssystemet och därefter godkännas av Fonden. Med den tolkningen av begreppet ”godkänd processplan” har inte kraven i de Allmänna villkoren (se punkterna 2.2.4 och 2.2.5) följts.

Frågan är om det med hänsyn till omständigheterna i detta ärende finns utrymme för att tolka kravet på godkänd processplan på annat sätt.

Processplanens betydelse framgår av punkten 2.2.4 i de Allmänna villkoren. Den ska tas fram i samråd mellan verksamhetsutövaren och Fonden, det ska bland annat ske minst ett möte. Det framgår också av villkoret att en viktig del av dialogen är att säkerställa att erforderligt underlag finns tillgängligt innan domstolsprövningen inleds. Behov av samordning, syn på plats, relevanta och kostnadseffektiva miljöåtgärder och underlag till och utformning av domstolsansökan ska hanteras. Av punkten 2.2.5 följer att verksamhetsutövarens ansökan om domstolsprövning och domstolsprövning ska baseras på processplanen.

Det kan noteras att syftet med processplanen har uppfyllts. Det har förekommit samråd på det sätt som punkten 2.2.4 stadgar, processplanen har sedermera godkänts och ansökan om domstolsprövning har baserats på den, i enlighet med villkoret i punkten 2.2.5. Det har inte framkommit att ändringar eller tillägg gjorts till processplanen under de två dagar som gått mellan ansökan till domstol gavs in och attesteringen av processplanen.

Dessutom noteras att det ju finns möjlighet för verksamhetsutövaren att efter att domstolsprövningen inletts göra modifieringar i processplanen och fortlöpande samråda med Fonden på visst sätt (punkten 2.2.5 tredje stycket). Processplanen är alltså inte ett sådant instrument som inte kan anpassas efter det att den har godkänts.

Det finns alltså skäl som talar för att processplanen skulle kunna anses ”godkänd” tidigare än den 29 januari 2026 och att attesteringen endast är ett (senare) bevis på den redan godkända planen. Mot en mer flexibel tolkning av godkännande-tidpunkten är att

attesteringen onekligen innebär ett klart och tydligt bevis på godkännande som gör att regelverket blir lätt att tillämpa.

De omständigheter att det inte skett ändringar i processplanen, att Fonden alltså har godkänt den direkt efter att VU attesterat den, att domstolsprövningen grundats på den och att differensen i tid mellan attestering och domstolsansökan är så kort, endast två dagar, talar också för att det inte är rimligt att låta attesteringstidpunkten få den effekten att de Allmänna villkoren inte följts och att det finns grund för att avsluta projektet.

Dessutom noteras att VU faktiskt försökt attestera processplanen den 27 januari 2026, samma dag som ansökan till domstol gavs in. Det förekom också kontakter denna dag mellan VU och Fonden om svårigheterna för VU att attestera i systemet, varvid det bestämdes tid för ett möte den 29 januari 2026 för att reda ut attesterings-åtgärden. Att mot bakgrund av samtliga dessa omständigheter ge själva attesteringen den betydelse att processplanen inte har godkänts framstår inte som förenligt med villkorets syfte, särskilt som det inte skedde modifieringar i planen efter attesteringen och innan den godkändes av Fonden.

VU är en stor, professionell aktör, medvetet om kravet på attestering innan ansökan till domstol skulle ges in och med såväl resursmässiga, tekniska och ekonomiska möjligheter att efterleva det. Det är anmärkningsvärt att VU inte tillsett att attesteringen inte kunde ske på det anvisade sättet. Trots detta är det i just denna situation inte rimligt att ge den försenade attesteringen av processplanen - som två dagar senare godkändes och attesterades och låg till grund för ansökan om domstolsprövning - konsekvensen att projektet avslutats.

Omprövningsorganet ska verka för enhetlig och skälig bedömning i de frågor som överlämnas till organet. Utrymmet för Omprövningsorganet att göra bedömningar utan direkt stöd i villkoren är begränsat, eftersom systemet ska vara förutsebart och enkelt att tillämpa. Tolkningen av villkoren ska dock även leda till ett skäligt resultat. Omprövningsorganets bedömning är att det inte framstår som skäligt att på underlaget i ärendet dra slutsatsen att VU inte följt de Allmänna villkoren.

Det ska framhållas att denna utgångspunkt inte kan tillämpas generellt på alla situationer då det förekommer förseningar med attestering av processplanen. Organets slutsats har dragits med hänsyn till de omständigheter som förelegat i det enskilda fallet. Situationen hade till exempel varit annorlunda om processplanen inte hade varit klar och dialogen mellan VU och Fonden hade fortsatt fram till attesteringen eller under perioden mellan attestering och Fondens godkännande.

Beslutet att avsluta projektet ska alltså ändras och projektet ska återupptas.

Beslut

Omprövningsorganet bifaller VU:s begäran om omprövning av Fondens beslut den 29 juni 2026 att avsluta projektet . Projektet ska återupptas.

För Omprövningsorganet

Fanny Gleiss